

यः स भेति श्रीतं धर्ममनु तिष्ठन्नात्मना सह पूर्वानपरांश्चतारयतीत्यर्थः ॥ १६ ॥ अग्निहोत्रं जुहानो लोभजालं भिनत्यतः सं मोहं छित्वेत्यादिना भैत्रायणी योपनिषद्यग्निहोत्रस्य ज्ञानांतरंगत्वमुक्तमतस्तदाश्रितमेव वि
शेषं ब्रतादिकं पृच्छति किमिति पुराणं वेदोदितं ॥ १७ ॥ अनिर्णक्तपादः अप्रक्षालितपाणिपादोऽनाचांतश्च अब्रह्मवित् वेदं पाठतो र्थतश्चाविद्वान् अपि पश्चित् वेदादधिगतस्यार्थस्यानुभवहीनः बुभुत्सवः परचित्तं
ज्ञातुमिच्छवः यस्मात् शुचिकामाः जुषंति सेवते ॥ १८ ॥ ऋत्विगप्येवं विधेयवर्कतव्य इत्याह नाश्रोत्रियमिति देवहव्ये देवानां हव्यदानादौ मोचं निष्फलं पुरेति शीलगोत्रादिज्ञानात्पाक् अपूर्व अज्ञातकुलशीलं आहवे
दइति शेषः ॥ १९ ॥ कशाः धनादिप्रभवेन दर्पणहीनाः ऋत्विजो यजमाना वा गावां लोकं कार्यब्रह्मलोकसमीपस्थं परमं च देवं ब्रह्माणंततः क्रमेण सत्यं च परमं ब्रह्माख्यं पश्यंति एतेन सर्वगुणयुक्तस्याग्निहोत्रस्य परंपरया

यः सप्तवर्षाणि जुहोति ताक्ष्यं हव्यं त्वभौ नियतः साधुशीलः ॥ सप्तावरान्सप्तपूर्वाः पुनाति पितामहानात्मना कर्मभिः स्वैः ॥ १६ ॥ ताक्ष्यं उवाच किमग्निहोत्र
स्य ब्रतं पुराणमाचक्ष्व मे पृच्छतश्चानुरूपे ॥ त्वयानुशिष्टो ह मिहाद्यविद्यां यदग्निहोत्रस्य ब्रतं पुराणं ॥ १७ ॥ सरस्वत्युवाच नवाशुचिर्नाप्यनिर्णिकृपाणि
न ब्रह्मविजुहुयान्नाविपश्चित् ॥ बुभुत्सवः शुचिकामा हि देवानां श्रद्धा नानाद्विहविजुषंति ॥ १८ ॥ नाश्रोत्रियं देवहव्ये नियं जुज्यान्मोघं पुरासिंचति तादृशो हि ॥ अ
पूर्वमश्रोत्रियमाह ताक्ष्यं न वै तादृक् जुहुयादग्निहोत्रं ॥ १९ ॥ कशाश्च ये जुहुति श्रद्धा नानाः सत्यव्रता हुतशिष्टा शिनश्च ॥ गवां लोकं प्राप्य ते पुण्यगंधं पश्यंति देवं प
रमं चापि सत्यं ॥ २० ॥ ताक्ष्यं उवाच क्षेत्रज्ञभूतां परलोकभावे कर्मोदये बुद्धिमतिप्रविष्टां ॥ प्रज्ञां च देवीं सुभगे विमृश्य पृच्छामि त्वां काव्यसिचारुरूपे ॥
॥ २१ ॥ सरस्वत्युवाच अग्निहोत्रादहमभ्यागतास्मि विप्रर्षभाणां संशयच्छेदनाय ॥ त्वत्संयोगादहमेतमब्रुवं भावे स्थिता तथ्यमर्थं यथावत् ॥ २२ ॥
ताक्ष्यं उवाच न हित्वया सदृशी काचिदस्ति विभ्राजसेत्यतिमानं यथाश्रीः ॥ रूपं च ते दिव्यमनंतं कांतिप्रज्ञां च देवीं सुभगे विभर्षि ॥ २३ ॥ सरस्वत्युवाच
श्रेष्ठानियानि द्विपदां वरिष्ठयज्ञेषु विद्वन्नुपपादयंति ॥ तैरेव चाहं संप्रवृद्धा भवामि चाप्यायिता रूपवती च विप्र ॥ २४ ॥

क्षेत्रज्ञभूतां परमात्मरूपां प्रज्ञां पृच्छामि त्वं च कासीति पृच्छामि प्रज्ञां विशिनष्टि परलोक आत्मा तस्य भावे स्वरूपे विषये कर्मोदये कर्मफले ब्रह्मलोकं ते च विषये बुद्धिमति उत्कृष्टतरां बुद्धिप्रविष्टां कर्मब्रह्मतत्त्वयोनि
विष्टामित्यर्थः किं कृत्वा त्वां देवीं उभयतः च योतयंती विमृश्य ज्ञात्वा ॥ २१ ॥ अग्निहोत्रात् सत्कर्मणः सकाशादहं परापरविद्यारूपा सरस्वती अभ्यागता आविर्भूतास्मि त्वत्संयोगात् त्वत्संनिधिप्राप्य एतमर्थं कर्म
णां पारंपर्येण कैवल्यहेतुत्वं सगुणब्रह्म विद्यां च अब्रुवं यतो हं भावे स्थिता श्रद्धावानग्निहोत्रादिना देवताप्रसादं प्राप्य कर्मोपास्तिज्ञानफलानि विदुतीत्यर्थः ॥ २२ ॥ न हित्वयेति श्लोके कत्रयतात्यर्थं सोपासनेन कर्मणा
विद्यासमुल्लसतीति ॥ २३ ॥ यज्ञेषु श्रेष्ठानि कर्मणि गवबद्धोपासनानि उपासनास्वरूपं च अहं कर्तुं हं यज्ञः स्वधाहमहमौषधं मंत्रोहमहेम वाज्यमहमग्निं हं हुतमिति भगवदुपदिष्टं सर्वेषु यज्ञांगेषु ब्रह्मदृष्टिकरणं ॥ २४ ॥

कैवल्यजनकत्वमुक्तं ॥ २० ॥ क्षेत्र